

madsage
IRan Education
Research
NETwork
(IRERNET)

شبکه آموزشی - پژوهشی مادسیج
با هدف بهبود پیشرفت علمی
و دسترسی راحت به اطلاعات
برای جامعه بزرگ علمی ایران
ایجاد شده است

مادسیج

شبکه آموزشی - پژوهشی ایران

madsg.com
مادسیج

porta. Lorem ipsum
dolor mauris e
goma. Lorem ipsum.

فصل اول : کلیات

اهداف فصل :

- آشنایی با تعاریف جنگ
- آشنایی با علل شروع جنگ‌ها در ادوار تاریخی
- شناخت اهداف و ویژگی‌های جنگ‌ها
- شناخت علل پیروزی و شکست جنگ‌ها

تعاریف جنگ

آلن بیرو: واژه جنگ از ریشه آلمانی **ویرا** گرفته شده که به معنای آزمون نیرو با استفاده از اسلحه بین ملت‌ها (جنگ خارجی) یا گروه‌های رقیب در داخل یک کشور (جنگ داخلی) صورت می‌گیرد.

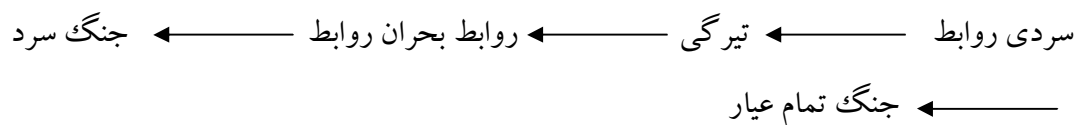
موریس دوورژه: جنگ ، عبارت از استعمال خشونت جسمی برای حل و فصل تعارضات است و سیاست یعنی استعمال وسایل غیر خشن یا بهتر بگوییم با خشونت کمتر.

گاستون بوئول: جنگ مبارزه مسلحانه و خونین بین گروه‌های سازمان یافته است.

انواع کنش‌های متقابل اجتماعی

- الف) کنش‌های متقابل پیوسته (مثل همکاری)
- ب) کنش‌های متقابل نا پیوسته (مثل جنگ)

فرایند بروز جنگ

پولومولوژی ، جامعه شناسی جنگ و علم جنگ

- در فرهنگ لاروس ، مطالعه و شناخت جنگ به مثابه یک پدیده نظم اجتماعی و روانشناختی ، پولومولوژی تعریف شده است.

- جامعه شناسی جنگ به مفهوم شناخت تأثیر و تأثر جامعه در جنگ و متقابلاً جنگ در جامعه است.

- علم جنگ ، علمی است که در مراکز نظامی تعلیم داده می شود.

ستیزه جویی جانوران

- از دیدگاه داروین ، تنازع بقا به تکامل جانوران کمک شایانی کرده است زیرا کلیه ستیزه های گروهی یا فردی جانوران از روی غریزه حیوانی است.

- در نزاع و جنگ و گریز بین حیوانات و انواع مختلف جانوران با یکدیگر، مسأله اصلی غذا است.

چرا انسان می جنگد ؟

به عقیده پیتر می یر همراه با تکامل اجتماعی جوامع بشری و پا به پای تحولات سیاسی ، اقتصادی ، فن آورانه ، علل و انگیزه ها و اشکال و اهداف جنگ ها نیز تغییر می کنند و دگرگون می شوند.

سیر تحول جنگ از نظر پیتر می یر

۱- دوره کشاورزی ، صنایع دستی و ابزار مندی (جنگ های قرن نوزدهم در اروپا)

۲- دوره کشاورزی مکانیزه و توسعه صنعتی (جنگ های اول و دوم)

۳- دوره علمی - فن آوری مدرن (جنگ های شیمیایی ، اتمی و میکروبی)

تیبین های گوناگون درباره جنگ

۱- تیبین روانشناختی

۲- تیبین زیست شناختی

۳- تیبین حقوقی

۴- تیبین جامعه شناختی

۵- تیبین مارکسیستی

۶- تیبین اسلامی

تبیین روانشناختی جنگ

- روانشناسان معتقدند که جنگ از خصوصیات طبع بشری است. مطابق این نظریه بشر فطرتاً درنده خو و متجاوز است و بنابراین جنگ اجتناب ناپذیر است.

ناکامی ← پرخاشگری

تبیین زیست شناختی جنگ

طبق قانون طبیعی بقای انطباق یا بقای اصلح بشر ناگزیر از جنگیدن بوده است تا قوی ترین، مجهزترین و شایسته ترین اشخاص برای حکومت بر دیگران انتخاب گردند.

تبیین حقوقی جنگ

دولت ها به علت خلأ ناشی از وجود یک قدرت قضایی شایسته که بتواند منازعات آنها را فیصله دهد، درحقیقت مجبورند با یکدیگر نزاع کنند.

تبیین جامعه شناختی جنگ

نحوه نگرش جامعه شناسان به جنگ حاوی دو نکته اساسی است :

۱- جنگ نهادی اجتماعی است که باید با استفاده از تحلیل نهادی آن را مورد بررسی قرار داد.

۲- رقابت بین کشورها و جوامع بشری در برخی از دوره ها به درگیری بین آنها منجر می گردد که با توجه به

اجتماعی بودن این پدیده، علل گوناگونی را باید مورد مطالعه قرار داد.

در پینش جامعه شناختی فرهنگ جامعه، روابط درون گروهی، روند جامعه پذیری اعتقادات و باورهای دینی و ایدئولوژیک با دیگر نهادها موجب افزایش یا کاهش گرایش جوامع به جنگ می گردد.

تبیین مارکسیستی جنگ

مارکسیست ها جنگ را نتیجه حتمی و اجتناب ناپذیر رقابت بین کشورهای سرمایه داری تعریف کرده اند که برای استعمار کشورهای ضعیف، دسترسی به بازارهای جهانی و کسب مواد اولیه ارزان و مرغوب با یکدیگر نبرد می کنند.

تبیین اسلامی جنگ

در دیدگاه اسلام، هرگونه جنگی جز جهاد نفی شده است.

علل شروع جنگ ها در ادوار تاریخی

۱- دوره ابتدایی

۲- دوره متمدن

علل شروع جنگ ها در جوامع ابتدایی

۱- غارت و کسب غنیمت

۲- بیگانه ترسی

۳- قدرت نمایی

۴- مقابله به مثل

علل شروع جنگ در دوره متمدن

۱- جنگ نتیجه طبیعی قدرتمندی است.

۲- جنگ محصول تنفر و خشم ملل از یکدیگر است.

۳- جنگ محصول احساسی تحقیر ملل نسبت به یکدیگر است.

۴- جنگ ها علل مذهبی و عقیدتی داشته اند.

۵- جنگ ها به علت منافع مادی ماهیت استعماری داشته اند.

۶- جنگ ها به دلیل نیاز به استقلال و رهایی از استعمار ماهیت ضد استعماری داشته اند.

۷- اختراع و توسعه تسلیحات نظامی، بسیاری از جنگ ها را به جنگ های فن آورانه تبدیل نموده است.

مهمترین علل و انگیزه جنگ ها

- مهمترین علل را باید خصیصه های گروه گرایی ، قوم مداری ، ملیت گرایی فرهنگ ها، روابط مبتنی بر ترس متقابل از یکدیگر و نبود عدالت، برابری و احترام متقابل به یکدیگر در روابط بین المللی دانست.

سه حالت در نتیجه جنگ

- ۱- پیروزی
- ۲- شکست
- ۳- بن بست جنگی

علل پیروزی و شکست جنگ ها

- ۱- وجود رهبری مقتدر
- ۲- ایدئولوژی مناسب
- ۳- برنامه مدون و استراتژی مشخص
- ۴- روحیه نظامی مثبت و قوی
- ۵- نیروی انسانی کافی
- ۶- ابزار و ادوات نظامی
- ۷- اقتصادی قوی و شکوفا

اهداف جنگ ها

برخی از اندیشمندان علوم اجتماعی هدف از جنگ را :

- ۱- پیروزی بر رقیب برای ملزم ساختن و انقیاد تام او
- ۲- کسب اراضی و مایملک دشمن
- ۳- تحمیل ادعاهای خود بر دشمن و اجبار او به قبول آنها
- ۴- دفاع از خود در مقابل ادعاهای دشمن

اهداف جنگهای اقوام ابتدایی

- 1- غنیمت و غارت خوراک و ابزارهای مادی
- 2- پیشگیری از حملات گروههای دیگر
- 3- خود نمایی قدرت
- 4- تلافی جویی

اهداف جنگ های جوامع متمدن

در جوامع امروزی اهداف جنگ پیچیده و متعدد است. زیرا انگیزه های ستیزه جویی که پایه و زیر بنای اهداف می باشند نیز ناشی از مقتضیات زندگی اجتماعی گوناگون است و علل آنها را باید در روابط بین المللی جستجو نمود.

هدف جنگ از نظر کلوزه ویتز

هدف جنگ از بین بردن جمعیت و انهدام کامل دشمن نیست بلکه هدف از بین بردن قدرت دولت رقیب است.

ویژگیهای جنگ

- ۱- باید دو یا چند گروه مستقل که هر یک در منطقه جغرافیایی خاصی سکونت دارند ، موجود باشند.
- ۲- گروه های مستقل از یکدیگر باید با همدیگر در ارتباط باشند.
- ۳- بین گروه های مختلف اجتماعی باید ارتباطات ستیزه آمیزی برقرار باشد.
- ۴- این ارتباطات گروه های مختلف اجتماعی باید از نظم و ترتیب خاصی برخوردار باشد.

اجزاء گوناگون جنگ از نظر گاستون بوتول

- ۱- جنگ عنصر جمعی دارد.
- ۲- جنگ عنصر ذهنی یعنی نیت دارد.
- ۳- جنگ عنصر سیاسی یعنی سازمان سیاسی دارد.
- ۴- جنگ عنصر حقوقی دارد.
- ۵- جنگ عنصر مسلحانه و خونین دارد.

فصل دوم : سنخ شناسی تاریخی جنگ

اهداف فصل :

- آشنایی با انواع و اقسام جنگ ها در طول تاریخ
- آشنایی با انواع و اقسام جنگ ها در دوران معاصر
- پیش بینی جنگ های آینده

انواع و اقسام جنگها در طول تاریخ

- ۱- جنگهای تاریخی
- ۲- جنگهای دوره باستان
- ۳- جنگهای قرون وسطی
- ۴- جنگهای دوره رنسانس
- ۵- جنگهای انقلابی و ملی
- ۶- جنگهای جهانی و بین المللی

جنگهای تاریخی

گروه های موجود در یک تمدن رومی، یونانی، مکزیکی و آسیایی با یکدیگر به جدل برمی خیزند و از بین آنها یکی قویتر و زورمندتر از دیگران می گردد و هدایت تمدن را در اختیار می گیرد.

جنگهای دوره باستان

کلیه جنگهای پنج قرن قبل از میلاد مسیح تا شروع دوران قرون وسطی را جنگهای دوره باستان نامیده اند که در واقع دوران جنگ بین تمدنهای مختلف بود.

جنگهای قرون وسطی

جنگهایی محدود در حیطه مسیحیت با وحدتی حاصل از اخلاقیات جدید متمرکز در آیین کاتولیک به وجود آمد.

جنگهای دوره رنسانس

جنگهای مذهبی و توسعه طلبانه کشورهای اروپایی بر سر مستعمرات در همین دوره جای می گیرد.

جنگهای انقلابی و ملی

منازعات درونی برای کسب آزادی و مبارزات عدالتخواهانه سیاسی و اقتصادی موجب درگیریهای گوناگون بین مستعمرات و کشورهای اروپایی گردید.

جنگهای جهانی و بین المللی

جنگهای جهانی اول و دوم

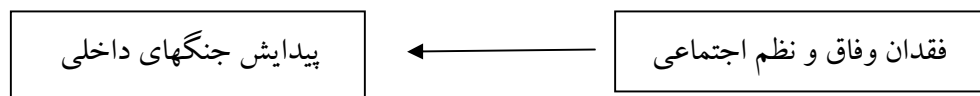
انواع و اقسام جنگها در دوران معاصر

- ۱- جنگهای داخلی
- ۲- جنگهای خارجی
- ۳- جنگهای انقلابی
- ۴- جنگهای رهایی بخش
- ۵- جنگهای چریکی

جنگهای داخلی

مبارزه مسلحانه دو گروه یا گروه هایی با هویت مشخص و معین علیه یکدیگر را جنگهای داخلی تعریف کرده اند. عنصر تحمل نیروی مخالف و نقش رهبری در بین نیروهای متخاصم در جلوگیری از جنگهای داخلی تعیین کننده است.

علت جنگهای داخلی

دلایل اهمیت جنگهای داخلی از نظر گاستون بوتول

- ۱- تلفات سنگین و خسارات بیشماری در اثر جنگ گریبانگر مردم یک جامعه می گردد.
- ۲- طولانی بودن این جنگهاست.
- ۳- ویژگی تخریب روحیه ملی و معنوی افراد جامعه است.

جنگ های خارجی

اساس جنگهای خارجی تضاد منافع دولتها با یکدیگر است که نشان دهنده عدم تفاهم و بی ثمر بودن مذاکرات سیاسی است.

ریمون آرون معتقد است سه مفهوم اساسی ترسانیدن، برآشوبانیدن و بازداشتن پایه های اصلی روابط سیاسی و استراتژی قدرت های جهانی را تشکیل می دهند.

جنگهای انقلابی

جنگ انقلابی، مرحله ای از بروز درگیری و خشونت بین نیروهای انقلابی و نظام حاکم یا دولتهای بیگانه و حامیان آن در داخل یا خارج از مرزهاست. نمونه انقلاب فرانسه

انواع جنگهای انقلابی

- الف) **جنگ انقلابی داخلی:** جنگ بین نیروهای انقلابی و قدرت حاکم
- ب) **جنگ انقلابی خارجی:** جنگ انقلابیون علیه دولتهای استعمارگر و حامی رژیم سیاسی حاکم

جنگهای رهایی بخش

تاریخ کشورهای به استقلال رسیده افریقا، آسیا و آمریکای لاتین نمونه های فراوانی از این جنگها و مبارزات ملی و مردمی را داشته است.

جنگهای چریکی

پیکار و مبارزه نیروهای انقلابی یک کشور یا نظام، بر پایه عملیات رزمی گروه های محلی است که در کل یک جامعه از وحدت رویه و فرماندهی برخوردار است. نمونه هوک ها در فیلیپین

جنگ های مذهبی

در طول تاریخ جنگهای زیادی براساس ایدئولوژی مذهبی شکل گرفته است. نمونه جنگهای صلیبی

انواع جنگهای دوران اخیر

۱- جنگ اقتصادی

۲- جنگ اتمی و شیمیایی

۳- جنگ ستارگان

۴- جنگ اطلاعاتی

۵- جنگ تمدنها

جنگهای اقتصادی

جنگ اقتصادی جنگی است که در آن با ابزار و روشهای اقتصادی یا تحریمها و پیمانهای اقتصادی حریف را تضعیف کرده یا از بین ببرند. نمونه مسابقه تسلیحاتی در دوران جنگ سرد

جنگهای اتمی و شیمیایی

- بمبهای اتمی به دلیل اینکه تخریب وسیعی به دنبال دارد به منزله جنگ افزار انهدام دسته جمعی شناخته می شود.
- در جنگهای شیمیایی از مواد منفجره ممنوع، گازهای سوزاننده و.. استفاده می شود.

جنگ ستارگان

طرح دفاع استراتژیک فضایی امریکا را جنگ ستارگان گفته اند که در سال ۱۹۸۳ از سوی ریگان اعلام گردید.

مسابقات تسلیحاتی دو ابر قدرت در چهار زمینه بود:

سلاحهای ضد ماهواره ای

سلاحهای لیزری

ایستگاه های فضایی

سفینه های شاتل

جنگ اطلاعاتی

بزرگراه‌های اطلاعاتی نتیجه اتحاد سه گونه فن‌آوری متفاوت یعنی صنایع رایانه ای، صنایع فیلم‌سازی و صنایع مخابرات و الکترونیک است.

به عقیده صاحب‌نظران ارتباطات جمعی نتیجه پیشرفت علوم ارتباطی چیزی جز نظام جدیدی از سلطه نیست. حاکمیت ملی کشورهای فاقد فناوری اطلاعاتی در خطر جدی است.

جنگ تمدنها

به اعتقاد هانتینگتون در قرن آینده رویایی و برخورد جدی بین تمدنهای گوناگون و از آن جمله برخورد تمدنهای غرب با اتحادهای تمدنهای اسلامی و کنفوسیوسی حتمی است.

دلایل برخورد تمدنها:

- ۱- اختلاف تمدن اساسی است.
- ۲- خودآگاهی تمدنی در حال رشد است.
- ۳- تجدید حیات مذهبی برای پرکردن خلا هویت در حال رشد است.
- ۴- ویژگیها و اختلافات فرهنگی تغییرناپذیرند.
- ۵- منطقه‌گرایی اقتصادی و نقش مشترکات فرهنگی در حال رشد است. و...

جنگهای آینده چگونه خواهند بود؟

الوین تافلر معتقد است درگیری اصلی قرن بیست و یکم نوعی درگیری عمیق و همه‌جانبه بین تمدن موج سوم (اطلاعات و ارتباطات) با موج دوم (تمدن‌های صنعتی) و موج اول (انقلاب کشاورزی) است.

از نظر تافلر شروع جریان موج سوم با جنگ امریکا علیه عراق (به حمایت از کویت) و با نام طوفان صحرا شروع شد که می‌توان آن را اولین جنگ بین سیستمهای نظامی موج سوم با یک ماشین نظامی کهنه موج دوم نام برد.

تحلیلگران نظامی در جنگهای آینده به فکر جنگ بدون خونریزی هستند. برنامه‌ریزان نظامی به کمک فن‌آوری نظامی قصد دارند بدون کشتن سربازان یا نابودی کامل هدف، نیروی دشمن را به تسلیم وادارند.

فصل سوم: بررسی ریشه های علمی جنگ

اهداف فصل:

- آشنایی با دیدگاه های مختلف در زمینه جنگ
- آشنایی با اندیشه های نظریه پردازان جنگ
- بررسی رابطه جنگ با اقتصاد، فرهنگ، جمعیت و...

دیدگاه جامعه شناختی جنگ

- پاره تو: جنگ ابزاری لازم جهت گردش نخبگان است.
- ماکس وبر: مبارزه طبقات و افراد برای رسیدن به قدرت امر همیشگی و دائمی است.
- امیل دورکیم: جنگ نشانه یک بیماری یا بی نظمی اجتماعی است.
- آگوست کنت: با افزایش روح صنعتی و ترقی و توسعه، روحیه نظامی تضعیف می شود و جنگها از بین می روند.
- دوتو کوپل: جوامع دموکراتیک چندان تمایلی به جنگ نخواهند داشت.

دیدگاه کارکردگرایی و جنگ

- کارکردگرایان به نقش و وظیفه ای که جنگها در طول تاریخ در جوامع بازی کرده اند توجه کرده اند و آن را به منزله امری اجتماعی و واقعیتی مستقل که بر افراد بشر تحمیل شده است مورد بررسی قرار می دهند.
- به عقیده اسپنسر در روابط ستیزه آمیز، نظامهای تنظیم داخلی قوی و متمرکز می باشند.

دیدگاه ساختگرایی و جنگ

- به عقیده ساختگرایی و جامعه شناسانی چون میلز مسائل گوناگونی که در زندگی بشر رخ می دهد معلول دگرگونیهای ساختی است.
- لوئیز کوزر: کشمکش های اجتماعی پایداری را از بین برده و ساختار اجتماعی را به خطر می اندازد.
- پارسونز: کشمکش اجتماعی نوعی مرض اجتماعی است بنابراین تعادل اجتماعی را باید سلامت اجتماعی تلقی نمود.

نظریه پردازان اجتماعی جنگ

به اعتقاد گاستون بوتول نظریات دو دسته اند :

۱- نظریات خوشبینانه: (سن سیمون ، اگوست کنت ، اسپنسر و گابریل تارد)

۲- نظریات بدبینانه : (ایزوله ، گمپلوویچ و مارکسیستها)

نظریه داروینیسیم اجتماعی

- پیروان این نظریه جامعه و ارگانسیم را دو مفهوم یکسان پنداشته اند .

- نوویکو بر همبستگی جامعه شناسی و زیست شناسی تأکید نموده و از جنگ به منزله قانون نبردها در میان جوامع یاد می نماید.

نظریه ستیز

- لوئیز کوزر : منازعه و ستیز ، همانند همکاری و تعاون کارکردهای اجتماعی دارد.

- مارکسیستها : ستیزها وسیله دگرگونیهای اجتماعی اند و این دگرگونیها موجب ایجاد جامعههای متعادل و خوب می گردند.

نظریه جنگ و صنعت

دو نظریه متضاد :

۱- به موازات افزایش صنعتی شدن ، تمایل به جنگ بیشتر می شود (اسپنسر)

۲- با افزایش صنعتی شدن احتمال وقوع جنگ کاهش می یابد (کوهن)

جنگ و اندیشه نظامی در تفکرات صاحب نظران جهان

- فلاسفه یونانی اعم از افلاطون و ارسطو جنگ را ابزار مشیت الهی تلقی می کردند و جنگ را در راه حفظ حدود ثغور دولت شهر، امری ضروری و حتمی می شمردند.

- ژان ژاک روسو: جنگ نتیجه روابط بین ملل است نه بین افراد ، جنگ از اصطحکاک منافع مادی پیدا می شود و نه از اختلافات معنوی بین اشخاص.

- سان تزو: هنر جنگ تسلیم کردن بدون درگیر شدن در رزم است.
- توماس هابز: در حالت طبیعی انسان دشمن انسان است.
- گاندی: باید با روش عدم خشونت در برابر ظلم و ستم ایستادگی کرد.
- جان لاک: در روابط بین دولتها در صورت وقوع اختلاف و جنگ قائل به استفاده از وسایل و ابزار مسالمت آمیز گردیده است.
- ابن خلدون: دولت برای تمدن و عمران ضروری است و این امر در سایه زد و خورد و غلبه بر اقوام ضعیف فراهم می آید.

جنگ و فرهنگ

- وجدان جمعی و منش ملی یک ملت تحت تاثیر القانات مستقیم فرهنگی قرار دارد و تاثیر ویژگیهای گروه های اجتماعی و کارکرد آنها در پیروزی یا شکست یک ملت بسیار مؤثر است.
- جنگ و ستیز انسجام و وفاق گروهی افزایش داده و موجب تحکیم وحدت بین آنها می شود.

جنگ و سیاست

- سیاست چه خصمانه و چه مسالمت آمیز در هر حال ناشی از قدرت است. اعمال این قدرت از راه زور و اجبار را جنگ و از راه ترغیب و پاداش را صلح می خوانند.
- سیاستهایی که ماهیت توسعه طلبانه و تجاوز کارانه داشته باشند، می توانند موجب شروع و بسط جنگهای منطقه ای یا بین المللی گردند.
- کلوزه ویتز: جنگ ها تبلور و تجلی سیاست هستند.
- موريس دوورژه: سیاست یعنی نفی جنگ.

تأثیر جنگ سرد در سیاست بین المللی

در تمام طول سال های جنگ سرد (بین امریکا و شوروی سابق) جهان با قطبی شدن عرصه سیاسی رو به رو بود و کلیه جنگهایی که در مناطق مختلف جهان رخ می داد ناشی از همین سیاست دو گانه ای بود که در تمام کشورهای جهان حضور داشت.

جنگ و جغرافیا

- اقلیم و حرارت در اجتماع ، اخلاق و روان انسان نفوذی زیادی دارد.
- برای پیروزی در جنگ ، نیروهای نظامی نیازمند اطلاعات دقیق از وضعیت جغرافیایی می باشند.
- علم جغرافیا در مستعمره نمودن ملل به دست کشورهای استعمار گر نقش اساسی ایفا نمود.

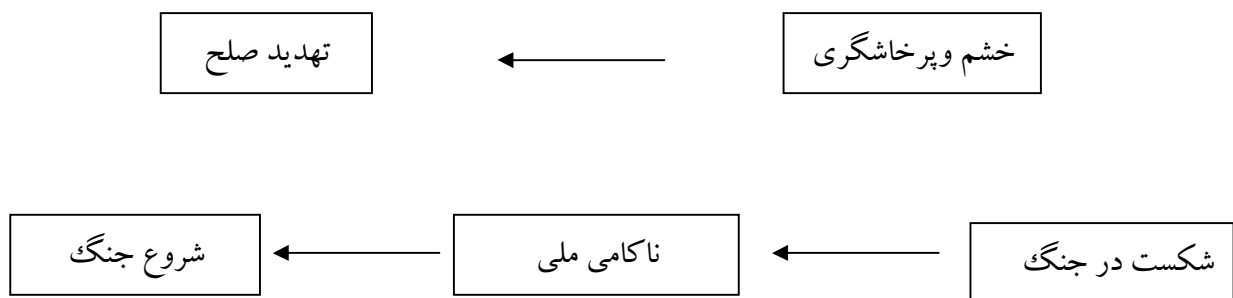
جنگ و اقتصاد

- هر نوع جنگی اعم از جنگهای ابتدایی تا جنگهای مدرن با پشتوانه مالی قوی متناسب با عصر و زمان خود شروع می شد.
- پر شدن خزانه های دولت ها موجب سرکشی آنها و تجاوز و حمله به دول فاقد امکانات گردید.

جنگ و جمعیت

- بدون شناسایی کمی جمعیت تصمیم برای بسیج نظامی و سایر نیازهای اجتماعی امکان پذیر نیست.
- افزایش جمعیت کشورها تا قبل از جنگ جهانی دوم یکی از عوامل موفقیت در جنگها محسوب می گردید.
- از اهمیت و نقش جمعیت در جنگها در کشورهای مجهز به تسلیحات پیشرفته کاسته شده است.

بررسی علل روانشناختی جنگ و پرخاشگری

بررسی حقوقی جنگها

جنگ و مسائل حقوقی حقوقدانها و طرفداران نظام حقوقی معتقدند چون قادر به حذف جنگ و درگیریهای نظامی بین اجتماعات بشری نیستند بنابراین باید تمهیداتی بیندیشند که رعایت حقوق انسانها اجتماعات بشری به نحو کامل صورت گیرد.

فصل چهارم: بررسی ساختار اجتماعی - اقتصادی جامعه در حال جنگ

اهداف فصل:

- آشنایی با اهداف و نیازهای جامعه در حال جنگ
- آشنایی با ساختار اجتماعی و اقتصادی جامعه در حال جنگ
- بررسی رابطه جنگ با تبلیغات، شایعه، سانسور و..

اهداف و نیازهای جامعه در حال جنگ

یکی از نیازها در زمان جنگ با دشمن خارجی حفظ موجودیت کامل یا استقلال ارضی جامعه و دفاع از جان، مال و حیثیت ملی در قبال تجاوز نیروهای دشمن است.

نتیجه جنگ

جنگ صرف نظر از شدت و ضعف آن به مصالحه و همسازی می انجامد.

انواع همسازی اجتماعی

- ۱- تسلیم؛ که به مفهوم تسلط یکی از طرفین متخاصم بر دیگری است.
- ۲- سازش؛ به مفهوم نزدیک شدن دو طرف اختلاف به یکدیگر.
- ۳- توافق؛ که سازشی باطنی و کمپیش کامل است.
- ۴- آشتی؛ که سازش پس از اختلافی شدید و طولانی است.
- ۵- سازگاری؛ که نوع کامل تری از همسازی است و به صورت آگاهانه و با خواست طرفین است.

مشخصات اجتماعی جامعه در حال جنگ

- دگرگونی شدید قشربندی اجتماعی
- دگرگونی عمده در حجم و توزیع جمعیت
- دگرگونی فرهنگی تحت تأثیر فرهنگ پذیری
- پیدایش فرهنگ ایثارگری و فداکاری
- افزایش وفاق و همبستگی اجتماعی
- و....

مصایب و رنجهای حاصل از جنگ و کشتار و خونریزی در درجه اول گریبان جامعه و مردم مناطق جنگزده را فرا می‌گیرد در درجه دوم همه اقشار جامعه را متأثر می‌سازد.

اقشار و طبقات پایین و متوسط جامعه در امر جنگ پیش از طبقات بالای جامعه ایثارگری فداکاری نشان می‌دهند و رهبران جامعه نیز امید بیشتری به آنها دارند.

عوامل مؤثر در افزایش همبستگی اجتماعی در زمان جنگ:

۱- گسترش عدالت اجتماعی در جامعه

۲- رهبری مناسب

۳- وجود الگو و اسوه‌های فرهنگی

عوامل پیروزی و تداوم انقلاب

۱- رهبری قاطع امام خمینی

۲- اسلامی بودن انقلاب

۳- مردمی بودن انقلاب

کارکرد ساختار اقتصادی جامعه در زمان جنگ

۱- اقتصاد جامعه در خدمت جنگ قرار می‌گیرد.

۲- خط تولید به سوی تولیدات نظامی سوق می‌یابد.

۳- بودجه جامعه بودجه جنگی می‌شود.

۴- قیمتها افزایش می‌یابد.

۵- بازار سیاه کالا رونق می‌گیرد.

۶- احتکار، کم‌فروشی، گرانفروشی و... در اقتصاد کشور حاکم می‌شود.

۷- بازسازی یا نوسازی صنایع تولیدی به تعویق می‌افتد.

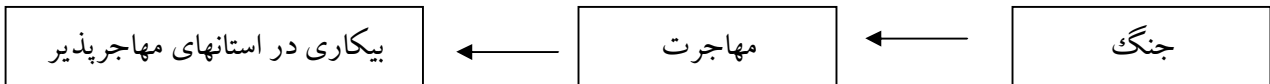
۸- بدهی‌های خارجی افزایش می‌یابد.

۹- و...

شرایط خاص اقتصاد جنگی :

- آوارگی و جنگزدگی اقشار زیادی از جامعه که در اقتصاد جامعه اثر می گذارد.
- بیکاری قشر عظیمی از مردم
- پایین آمدن سطح تولیدات دامی و زراعی
- ورشکستگی بسیاری از صنایع تولیدی
- مسدود شدن راههای ارتباطی و ناتوانایی در صادرات و واردات
- ...

مشکلات اقتصادی : اشتغال

- به جز حقوق بگیران دولتی و کارکنان خانگی بدون مزد که جنگ تأثیر زیادی روی وضعیت آنها نمی گذارد ، سایر مشاغل دچار دگرگونیهای شدیدی می گردند.

مقایسه وضعیت شغلی و تغییرات آن در قبل و بعد از جنگ در ایران نشان می دهد که کارفرمایان و صاحبان کارگاههای خصوصی و مستقل نسبت به شاغلین در بخش دولتی در زمان جنگ بیشترین خسارت را دیده اند.

کارکرد ساختار اجتماعی در زمان جنگ

ارزش های دوران جنگ :

جنگ ، شجاعت ، فداکاری و صداقت و ایثارگری را در جبهه خودی به نهایت درجه ممکن می رساند.

- عموماً از ارزشهای دوران جنگ با عنوان جنبه های مثبت جنگ یاد می کنند.

- گاهی ممکن است فجایع ، ویرانی ها و ... تحت عنوان ارزشهای جنگ تلقی شود.

ثنویت روانشناختی

گاستون بوتول :

رزمندگان ، جبهه دوست و دشمن را به شکلی خیلی افراطی و اغراق آمیز از یکدیگر با می شناسند که این حالت روانی را ثنویت روانشناختی می نامند.

تعریف ارزشهای جنگ

شرایط جنگی و تجاوز دشمن باعث می شود که مردم جامعه هویت حیثیت ملی و مذهبی و هستی خود را در مخاطره ببیند و بنابراین بنابر معیار دینی یا سیاسی یا فرهنگی یا اقتصادی برای مقابله با آن رفتار خاصی را نشان می دهند که به آن ارزش گفته می شود.

انواع ارزشها

- ۱- ارزشهای اقتصادی
- ۲- ارزشهای حقوقی
- ۳- ارزشهای اخلاقی
- ۴- ارزشهای دینی
- ۵- ارزشهای سیاسی
- ۶- ارزشهای فرهنگی

ویژگی ارزشهای جبهه و جنگ کدام است؟

- ۱- ارزشهای جنگ در محدوده زمانی و مکانی مشخصی ظهور می یابد.
- ۲- ارزشهای جنگ بنابر معیارهای خاصی تجلی پیدا می کند
- ۳- عاملان و آفرینندگان ارزشهای جنگ افرادی مؤمن به ارزشها هستند.
- ۴- توجیه و تفهیم جنگ یا دفاع در برابر متجاوز نقش ارزنده ای در ایجاد ارزشهای جنگ دارد.
- ۵- نقش رهبری و فرمانده نبرد در ارزشهای جنگ بسیار تعیین کننده است.

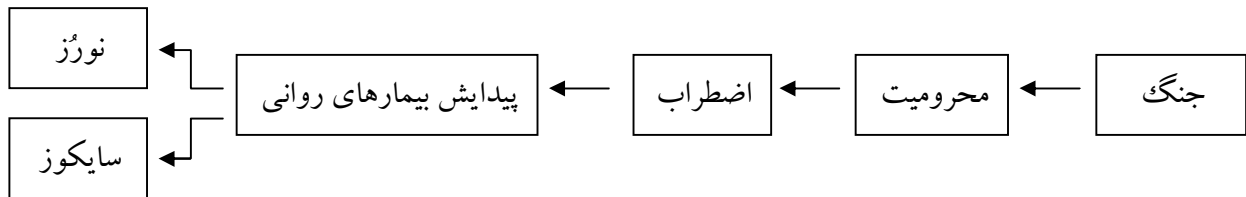
مشکلات اجتماعی: عوارض روانی دوران جنگ

عارضه عصبی - روانی یکی از پیامدهای بسیار شایع دوران جنگ است و طیف قابل توجهی از جانبازان و مجروحین جنگی را در بر می گیرد.

علل نابهنجاریهای روانی

- ۱- عوامل ارثی
- ۲- عوامل عضوی
- ۳- عوامل اجتماعی
- ۴- عوامل فرهنگی
- ۵- عوامل عقلی و عاطفی

اعتقاد به اهداف جنگ و شرکت از روی آگاهی و اختیار در صحنه نبرد با بروز بیماریهای روانی رابطه معکوس دارد.

علل ضایعات روانی دوران جنگ

- ۱- موج انفجار
- ۲- نورز جنگ
- ۳- خستگی رزمی
- ۴- نورز رزمی
- ۵- اختلال تروماتیک جنگ

زنان در جنگ

امروزه زنان نسبت به گذشته ، سهم بیشتری را در نیروهای نظامی کشورهای غربی اشغال نموده اند : از جمله خدمات در داخل ارتش ، فعالیت در نیروهای پلیس و گروه های تروریستی و...

در بیشتر جنگها زنان نقش مهمی را ایفا کرده اند:

- افشاگری علیه جنایات جنگی دشمن

- حمایت از ارزشهای جنگی

- فعالیت در امور تولید زراعی و صنعتی

- تشویق فرزندان برای دفاع امنیت ملی

- فعالیت در سازمانهای ضد جنگ

تبلیغات و جنگ

موفقیت در بسیاری از برنامه های اقتصادی - اجتماعی ، سیاسی و نظامی مرهون در اختیار داشتن ابزار ضروری تبلیغاتی است و باید قرن حاضر را قرن غلبه و سیطره ابزار تبلیغ و وسایل ارتباط جمعی دانست.

تعریف تبلیغات

ترنس کوالتر:

تلاش عمدی که توسط برخی افراد یا گروهها با بهره گیری از وسایل ارتباطی برای کنترل ، تغییر یا شکل دادن نگرش دیگر گروهها انجام می شود.

عناصر تبلیغات

۱- وجود یک عامل ایجاد کننده ارتباط با هدف دگرگون کردن نگرشها، باورها و رفتار دیگران

۲- نمادها اعم از نمادهای کتبی شفاهی و عملی که از طریق عامل ارتباط مورد بهره برداری قرار می گیرد.

۳- وسیله ارتباطی

۴- مخاطب

انواع تبلیغات جنگی

الف) تبلیغات در جبهه دوست

ب) تبلیغات در جبهه دشمن

الف) جبهه دوست

- هر جامعه سیاسی، برای پایداری و دفاع از هویت تاریخی و تثبیت موقعیت فرهنگی اش، نیازمند به زنجیره ای از مفاهیم تبلیغاتی است که باید متناسب با شرایط و امکانات رسانه های معاصر طراحی شود و تبدیل به یک پیام ملی گردد.
- این پیامهای ملی نقش ارزندهای در تقویت روحی رزمندگان در دوران جنگ دارند.
- ویژگی کارزماتیک رهبران بزرگ و تأثیر و نفوذ کلام آنها در رزمندگان از جمله موفقیتهای تبلیغی هر جنگ محسوب می گردد.

ب) جبهه دشمن

تبلیغات علیه دشمن به صورت جنگ روانی از طریق پخش شایعات صورت می گیرد.

روش های کاربرد شایعه

- ۱- تخریب روحیه
- ۲- پرده پوشی
- ۳- بی اعتبار کردن منبع خبری
- ۴- شایعه وسیله ای برای کشف حقیقت

پدیده شایعه در زمان جنگ

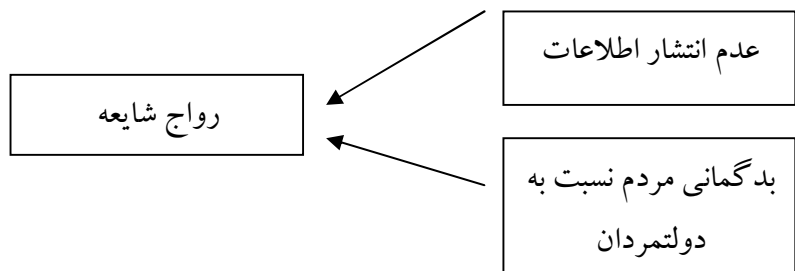
- پدیده شایعه فرایندی است که از طریق آن اخباری پخش می شود که از مجاری رایج هرگز منتشر نمی گردد. شایعه می تواند از یک اطلاع نادرست منشأ گیرد یا آنکه منبع آن اطلاعی درست ولی اغراق آمیز باشد.

چگونگی رواج شایعه

آلپورت و پستمن :

قانون اصلی شایعه تحت تأثیر دو عامل اهمیت و ابهام قرار دارد. هرگاه اهمیت موضوع یا ابهام مطلب صفر باشد در واقع هیچگونه شایعه ای رواج نمی یابد.

عوامل مؤثر در شایعه

انواع شایعه

- ۱- شایعات هراس انگیز (شایعات لولو)
- ۲- شایعات آرزومندانه (شایعات رؤیای پپ)
- ۳- شایعات تفرقه انگیز (شایعات تنفر و خصومت)
- ۴- شایعات کنجکاو (شایعات خبرگونه)

جنگ و سانسور

واژه سانسور :

سانسور عملی است که در جریان آن، یک دادگاه یا یک مقام مهم به کنترل یا احتمالاً محکوم ساختن محتوای مرامی - اندیشه ای یا اخلاقی در ابزار گوناگون سمعی - بصری ای که در ارتباط با مردم قرار می گیرد می پردازد.

▪ سانسور با هدف جلوگیری از انتشار اخبار و اطلاعاتی که می تواند مورد استفاده دشمن واقع شود، در جنگ مجاز است.

▪ سانسور به طور غیر مستقیم به رواج شایعات کمک می کند.

نتایج منفی شایعه

- ۱- رواج شایعات و فرهنگ شایعه سازی
- ۲- تضعیف روحیه سربازان
- ۳- روی آوردن به رسانه های بیگانه

پیشگیری از نتایج منفی سانسور

- ۱- ایجاد اعتماد نسبت به رسانه های گروهی رسمی
- ۲- تقویت اعتماد نسبت به رهبران و نظامیان
- ۳- بیان حقایق
- ۴- مقابله با شایعات

منش ملی و جنگ

شناخت درست ویژگی های ملی طرفین درگیر در جنگ، حاوی اطلاعات با ارزشی است که در جنگ های روانی در تبلیغات جنگ و ایجاد فشارهای روحی بر دشمن با هدف شکست نظامی آنها بسیار موثر است. بر اساس این شناخت می توان برنامه ریزی های مفصلی نمود و جنگ تبلیغاتی و روانی به راه انداخت.

فصل پنجم: بررسی ساختار اجتماعی - اقتصادی جامعه پس از جنگ

اهداف فصل:

- بررسی علل استحاله ارزشها
- شناخت ضرورت بازسازی جامعه پس از جنگ
- آشنایی با مسائل جمعیتی و عوارض روانی و جسمانی پس از جنگ

استحاله ارزشهای اجتماعی پس از جنگ

پس از خاتمه جنگ ارزشها بسرعت دگرگون می شوند طوری که این امر موجب سرخوردگی و یأس برخی از مبارزین می گردد، زیرا احساس می کنند که مبنای آن جانبازیها و فداکاریها در حال بیرنگ شدن و از بین رفتن می باشد.

برای حفظ ارزشها چه باید کرد؟

- ۱- احداث موزه های گوناگون رزمندگان
 - ۲- احداث موزه های گوناگون آلات و ادوات جنگی
 - ۳- نگه داری یک یا قسمتی از چند شهر ویران شده در جنگ
 - ۴- تهیه، فیلم، نمایش، کتاب و... در مورد جنگ
 - ۵- احداث مجسمه و بناهای یادبود
 - ۶- تهیه سرودها و مارشهای جنگی
- و....

ضرورت بازسازی اقتصادی پس از پایان جنگ دلایل کمکهای اقتصادی

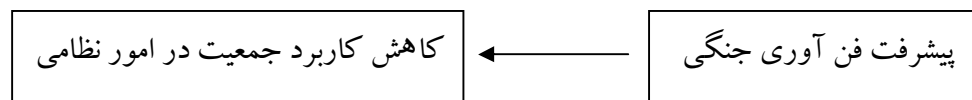
- ۱- کمکهای خارجی عامل رشد اقتصادی به شمار می رود
 - ۲- جنگ سبب نابودی زیربنای اقتصادی می شود بنابراین دریافت کمکهای خارجی در این زمینه اجتناب ناپذیر است.
 - ۳- کمکهای خارجی روحیه جامعه را تقویت می کند
 - ۴- کمکهای خارجی موجب رفع سریعتر کمبودهای سرمایه ای فیزیکی و انسانی ناشی از جنگ می شود.
- و....

برای رفع فقر دو راه حل ارائه شده:

- ۱- سرمایه گذاری خارجی
- ۲- دریافت کمک از سازمان های بین المللی (از جمله بانک جهانی و صندوق بین المللی پول)

بررسی مسائل جمعیتی پس از جنگ

- افزایش میزان مولید برای جبران جمعیت از دست رفته
- تغییر در نسبت جنسی (به علت مرگ و میر زیاد مردان)
- تغییر در مشخصات سنی جمعیت

عوارض روانی و جسمانی پس از جنگ و درمان آنها

- ۱- معالجات درازمدت
- ۲- بازگشت مهاجرین جنگ به نقاط اولیه زندگی شان
- ۳- بازسازی مناطق آسیب دیده

اقدامات مؤثر در تأمین اجتماعی مجروحین و معلولین جنگی

- همگانی کردن بهداشت و درمان
- اشتغال معلولین
- فراهم آوردن امکانات ادامه تحصیل مجروحین و معلولین
- توانبخشی معلولین
- و...

تأثیرات جنگ در کودکان

- شرایط جنگ احساس سرخوردگی، عدم امنیت، بی اعتمادی، نگرانی، افسردگی و وابستگی شدید در کودکان ایجاد می نماید و زمینه انواع اختلالات روانی و احیانا تربیتی را ایجاد می کند.

نوسازی و بازسازی جامعه پس از جنگ

در علوم اجتماعی بازسازی عبارت است:

- ۱- از نو ساختن عمومی ارزشهای یک گروه یا جامعه
- ۲- بازسازی و بهبود فرهنگ مادی یک جامعه

فرایند مطالعاتی بازسازی:

- ۱- مطالعه و شناخت مسائل و مشکلات بازسازی
- ۲- ارائه راه حل مناسب و اتخاذ تصمیم نهایی
- ۳- اجرای راه حل‌های مناسب در قالب برنامه‌های مشخص و مدون
- ۴- ارزیابی نتایج حاصل
- ۵- تدوین برنامه‌های جدید جهت ادامه یا اصلاح امور گذشته

ضرورت ایجاد نهادهای جدید اجتماعی

در کشور ما نهادهای اجتماعی که برای رسیدگی به آسیب دیدگان جنگ به وجود آمد عبارت بود از:

- بنیاد شهید
- بنیاد جانبازان و مستضعفان
- بنیاد مهاجرین جنگ

فصل ششم: جنگ یا صلح

اهداف فصل:

- بررسی رابطه جنگ و صلح
- شناخت کارکردهای مثبت و منفی جنگ
- آشنایی با عوامل مؤثر در صلح

رابطه جنگ و صلح با یکدیگر چیست؟

- ژرژ زیمل: منازعه و همکاری همزاد و همپای هم در زندگی بشر حضور دارند.
- اگر بنای به قول دیوید هیوم علیت را همانند رابطه توالی ضروری فرض کنیم، می توانیم صلح را علت جنگ و برعکس جنگ را علت صلح بدانیم.

کارکردهای مثبت جنگ

مهمترین نظریات در این زمینه:

- ۱- جنگ عامل حفظ بقا و موجودیت جوامع انسانی بوده است.
- ۲- جنگ عامل وفاق اجتماعی است.
- ۳- جنگ موجب تکامل اجتماعی جوامع بشری گردیده است
- ۴- جنگ موجب جا به جایی جمعیتی و توزیع مناسبتر آن گردیده است.
- ۵- جنگ موجب عقده گشایی عقده پرخاشگرانه و خصومت آمیز جوامع بشری بوده است.

کارکردهای منفی جنگ

- ۱- جنگ همواره حربه عمده ای در تخریب دولتها و تمدن ها به شمار می رفته است.
- ۲- جنگ آسیب زیادی به اقتصاد کشور می زند. ۳- جنگ نیروهای انسانی زیادی را از بین می برد.
- ۴- پس از جنگ جمعیت افزایش می یابد. ۵- بیماریهای جسمی و روانی افزایش می یابد.

چگونه صلح تحقق می یابد؟

- ۱- صلح از طریق خلع سلاح عمومی ۲- صلح از طریق حذف حاکمیت ملی
- ۳- صلح از طریق حذف نظام امپریالیسم اقتصادی ۴- صلح موج سوم (به کارگیری سلاح دانایی)

فصل هفتم: جامعه شناسی نیروهای نظامی

اهداف فصل:

- آشنایی با تعریف، ارکان و ویژگیهای سازمان نظامی
- شناخت روحیه نظامیگری

تعریف سازمان نظامی

سازمان نظامی سازمان دیوانسالاری کاملی است که به موجب قانون اساسی به طور دائمی تاسیس شده است و انواع خاصی از تسلیحات و تجهیزات نظامی را به طور انحصاری در اختیار دارد و موظف است برای دفع یا بازداشتن دشمن به طور کامل کنترل شده ای خشونت یا نیروی زور را به کار گیرد.

ارکان سازمان نظامی

- ۱- عنصر خشونت قانونی
- ۲- دولتی، قانونی و دائمی بودن
- ۳- مالکیت تسلیحات انحصاری
- ۴- حفظ امنیت ملی

روحیه نظامیگری

نظامیگری را ارزش فوق العاده قائل شدن برای امور نظامی در جامعه و تبلیغات مستمر سیاست خارجی تجاوزکارانه و توسعه طلبانه تعریف کرده اند.

الگوی نظامیگری

از نظر جانوویتز:

- ۱- الگوی اشرافی
- ۲- الگوی مردم سالاری
- ۳- الگوی متمرکز
- ۴- الگوی پادگانی

ویژگیهای سازمان نظامی

- ۱- آماده برای جنگیدن با دشمن است.
- ۲- تحت کنترل دولت است.
- ۳- اجرای مأموریت پر مخاطره است.
- ۴- سازمانی منسجم و یکپارچه است.
- ۵- رهبری نظامی جزئی لازم از توانایی رهبران است.
- ۶- سازمانی رقابتی است.
- و...

روند مدنی شدن سازمان نظامی

- ۱- افزایش سهم غیر نظامیان و جنبه های غیر نظامی در سیستم نظامی - امنیتی
- ۲- ورود نظامیان به عرصه های غیرنظامی
- ۳- تغییرات درون سازمانی تحت تأثیر انقلاب سازمانی
- ۴- تغییرات اساسی در مأموریت و کارکرد سازمان

فصل هشتم : سنخ شناسی تاریخی ارتش در جهان

اهداف فصل :

- آشنایی با انواع ارتشها
- آشنایی با کارکردهای سازمان نظامی
- آشنایی با نقش نظم و انضباط در سازمان نظامی

انواع ارتشها

- ۱- ارتش ملی
- ۲- ارتش فئودال
- ۳- ارتش دائمی
- ۴- ارتش حرفه ای (مزدور)

کارکرد سازمان نظامی

- حفظ و حراست از مرزها و امنیت ملی
- تشکیل حکومت جدید در صورت غلبه بر گروه نظامی دیگر
- بازسازی ابزار و ادوات جنگی
- اجرای طرحهای عمرانی
- فعالیت در حوزه های اقتصادی و تجاری (مانند چین)

نقش نظم و انضباط در سازمان نظامی

- ۱- برای آنکه دستورهای فردی مورد پذیرش قرار گیرد:
- ۲- فرد باید از قدرت معنوی و کاریزمایی برخوردار باشد.
- ۳- فرد در سلسله مراتب سازمانی در رده و مرتبه بالاتری از افراد دیگر قرار داشته باشد.

شرایط لازم برای اطاعت از دستورات فرماندهی

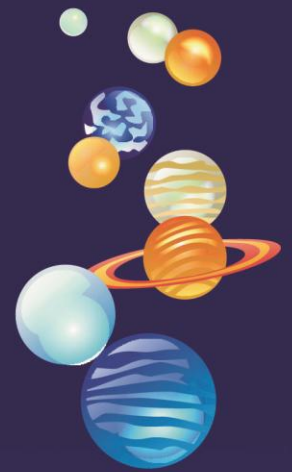
- ۱- پذیرش مسئولیت از طرف دستور دهنده
 - ۲- حضور فیزیکی فرمانده
 - ۳- اقتدار و عزم راسخ فرمانده
 - ۴- وجود علایم و نشانه های قابل رؤیت قدرت
 - ۵- افزایش تدریجی دستور
 - ۶- روشهای مرسوم تنبیه و تشویق
- و....

آینده سازمان نظامی چیست؟

تا زمانی که کشورهای در حال توسعه وابستگی سیاسی اقتصادی اجتماعی و نظامی دارند، سازمان نظامی در سیاست دخالت تام و کامل دارد و اغلب منافع آن با منافع طبقات متوسط و اندیشه ناسیونالیسم همراه است. اگر در گذشته نیروی انسانی در جنگها دارای اهمیت ویژه ای بود این اهمیت در تشکیلات سازمانی نیروهای نظامی کشورهای توسعه یافته و صنعتی کاملا از بین رفته و در عوض، پیچیدگی فنی و تخصصی افزون شده است.

مادسیج

شبکه آموزشی - پژوهشی ایران

مادسیج، پنجره ای به یادگیری نوین

مادسیج مخفف کلمه madsage به معنای شیفته دانایی و در مفهوم بومی به معنای دهکده علم و دانش ایران می باشد. در این مفهوم اشاره به دو کلمه سیج (یکی از روستاهای زیبای کشورمان) و ماد (یکی از اولین اقوام ایران) می باشد.

شبکه آموزشی - پژوهشی مادسیج (IRESNET) با هدف بهبود پیشرفت علمی و دسترسی هرچه راحت تر جامعه بزرگ علمی ایران، در فضای مجازی ایجاد شده است. هسته اولیه مادسیج از طرح پایان نامه کارشناسی ارشد جناب آقای رضا محمودی دانش آموخته رشته مدیریت آموزشی دانشگاه تهران که با راهنمایی استاد گرانقدر جناب آقای دکتر عبادی معاون دانشگاه مجازی مهر البرز می باشد، بر گرفته شده است.

IRan Education & Research NETWORK